

Szarvasmarhák helyes takarmányozása

Hasznos tanácsok az állatorvostól a tehenek takarmányozásáról

• A szarvasmarhánál gyakran előforduló betegségek nagy hányada a helytelen takarmányozás miatt alakul ki, ezért megfelelő odafigyeléssel sokat tehet a gazda ennek elkerüléséért. A témában Orbán Róbert madéfalvi állatorvos múlt hét végén tartott előadást a községi kultúrotthonban.

BARABÁS HAJNAL

A szarvasmarhák takarmányozási rendellenességeiből adódó egészségügyi problémák című előadása elején Orbán Róbert kiemelte, azért választotta ezt a témát, mert megfelelő takarmányozással a gazda sokat tehet állata egészségéért. Annak érdekében, hogy érthetőbbek legyenek a későbbi magyarázatok, néhány alapsmeretet vázolt fel a szarvasmarhák emésztőrendszeréről és táplálkozásáról.

Mint ismeretes, a kérődzőknek négyrekeszes gyomruk van: a bendő, a recésgyomor, a levelesgyomor, valamint az oltógyomor. Fontos tudni, hogy borjaknál – mivel még nem fejlődött ki teljesen a négyrekeszes gyomruk – hetven százalékban az oltógyomor végzi el az emésztést. Ezért a születésük utáni két-három hétben még nem tudják megemészteni a szálas takarmányt, erre mindössze a negyedik-hatodik héttől válik alkalmassá az emésztőrendszerük. „Gyakran tapasztaltam, hogy alig másfél-két hetes borjak etetésekor a tejhez korpát adagoltak, hogy minél hamarabb rászoktassák az abraktakarmány fogyasztására. Azonban ebből komoly emésztési zavarok adódtak, amelyek étvágytalanságban, puffadásban, hasmenésben nyilvánultak meg, sok esetben ezek a problémák a borjú elhullásához vezettek” – mutatott rá az állatorvos. Hozzátette, az is emésztési zavart okozhat a borjak-

Oda kell figyelni a szarvasmarhák takarmány- és folyadékigényére

FOTÓ: PÁL ÁRPÁD

nál, ha vederből itatják velük a tejet nem megfelelő hőmérsékleten, például hideg tejet adnak nekik. A borjak emésztőrendszeri sajátossága ugyanis, hogy a tej a nyelöcséből egyenesen egy nyálkahártyaredőből kialakult vályún keresztül jut el az oltógyomrukba, a szopásinger és a tej hőmérsékletének hatására. Ezek hiányában nem alakul át a nyálkahártyaredő vályúvá, és így a tej nem az oltógyomorba jut, hanem a bendőbe, ahol erjedni kezd, hasmenést, étvágytalanságot és egyéb emésztési problémákat okozva.

Napi fejadag

Kétféle takarmányozási rendszer létezik. Egyik a monodiétás rendszer, amelyet leginkább a nagyüzemi állattartásban alkalmaznak, lényege pedig, hogy mind a téli, mind a nyári időszakban ugyanazokból a takarmányfélékből tevődik össze az állatok napi fejadagja. „Térségünkben azonban leginkább a másik takarmányozási rendszert alkalmazzák, ez pedig a szezonális takarmányozás, azaz megkülönböztetjük a nyári és a téli takarmányozást” – fejtette ki az előadó. Hozzátette, a nyárit leginkább a zöldtakarmányok teszik ki, a télit pedig a száraz és az erjesztett takarmányok (szilázs, szenázs). „Utóbbiak savasságát célszerű napi öt-hat kilogramm száraz takarmánnyal kompenzálni” – jegyezte meg a szakember.

Tejtermelő tehenek esetében szükséges abraktakarmányt biztosítani az állatnak a tej minőségének és hozamának növelése érdekében. Egy liter tej előállításához hozzávetőleg 350–500 gramm abraktakarmányra van szükség, így 30 liter tejhez a napi abrakszükséglet 10–12 kilogramm is lehet. „A

napi fejadagot úgy érdemes kialakítani, hogy legalább négy-öt gabonaféléből tevődjön össze, ezeket társítva százalékos megoszlásban lehet növelni vagy csökkenteni a tej zsír-, illetve fehérjetartalmát.” A tej fehérjetartalmát borsó és szója 5–10 százalékos arányú bevitelével lehet emelni, zsírtartalmát pedig lucernaliszt, illetve búzakarpa adagjának növelésével.

A különböző emésztési rendellenességek megelőzése érdekében ajánlatos a premixek, takarmánykiegészítők használata, ezeket 2 százalékos arányban lehet bevinni a napi fejadagba, ugyanakkor a takarmánysó sem hiányozhat a napi fejadagból, ezt 1 százalékos arányban ajánlatos adagolni. „Továbbá fontos tudni, hogy egy átlagos tejhozamú szarvasmarha napi folyadékigénye 40–60 liter, míg egy 30 literes tejhozamú elérheti a 80–90 litert is, a 40 literes tejhozamú pedig akár a 120–130 litert is” – sorolta Orbán Róbert.

Betegségek alakulhatnak ki

A helytelen takarmányozás következtében többféle betegség is kialakulhat a szarvasmarhákban. Ezek egyike a bendőfelfúvódás, amely többnyire akkor alakul ki, amikor a nyári takarmányozás után átmenet nélkül vezetnek be a téli vagy fordítva, amikor száraz takarmányról hirtelen váltanak át zöldre. Például a lucerna fehérjetartalma igen magas, amelynek emésztése során olyan gázokat szabadulnak fel, amelyek gázokat és habot termelnek, ezek pedig felfúvódáshoz vezethetnek. A növendékek hizlalásakor is előfordulhat ez a betegség, amikor az etetéshez nagy mennyiségű abraktakarmányt használnak, melynek

erjedése során gázok keletkeznek. Szintén lehet ez a következmény a különböző mérgező növények, mint a pipacs, őszi kikerics fogyasztása esetén is. A dércsípte takarmányok megetetése, illetve a nyelöcső eltömődése is járhat bendőfelfúvódással.

„A bendőfelfúvódás sürgősségi eset, azonnal állatorvost kell hívni, ezt az állapotot 30–45 percen belül orvosolni kell. Amíg megérkezik az állatorvos, próbáljuk az állatot olyan pozícióba helyezni, hogy elülső felével magasabban álljon, ugyanakkor két-három deciliter pálinka vagy egy liter tej és egy liter étolaj megittatásával valamelyest meg lehet akadályozni a habok felszabadulását, és időt lehet nyerni” – osztotta meg az elsősegély-nyújtási lehetőségeket az állatorvos.

A másik gyakori betegség a bendőacidózis, melynek okai között a már említett átmenet nélküli takarmányváltás szerepelhet, de kiválthatja az erjesztett takarmány, illetve az abraktakarmány mennyiségének növelése, ugyanakkor a lisztesre darált abrak, továbbá a nyári hőstressz is. Általában étvágytalanságban, bágadttságban, fogcsikorgatásban, buborékos hasmenésben nyilvánul meg. Gyakran elhulláshoz vezet.

„Megelőzhető a kiegyensúlyozott takarmányozással, a fokozatos takarmányváltással, ajánlatos legalább 10–14 nap alatt, fokozatosan bevezetni az új takarmányféléket” – fogalmazott a szakember. Fontos az abraktakarmány mennyiségének mérsékelt növelése is. Egy 30–40 literes tejhozamú tehennek akár 10–12 kiló abraktakarmány is adható, ha viszont ezt a mennyiséget egyik napról a másikra próbáljuk bevezetni a napi fejadagba, acidózist okozhat. A betegség megelőzhető különböző takarmánykiegészítők, élesztők használatával is.

A harmadik gyakori betegség a bendőrothadás, amely főleg a földdel szennyezett, befülledt, penészes takarmány etetésének következménye lehet. A beteg állatok kérdőzése abbamarad, gyakori hasmenés, izületi duzzanatok jellemzik. A helytelen takarmányozás továbbá még ketózt, valamint szaporodásbiológiai problémákat is okozhat, illetve akár mérgezés is járhat. Mérgező növényeknek számítanak a pipacs, az őszi kikerics és a mezei zsurló.

• Egy átlagos, 600 kg-os tehen napi fejadagja

Nyáron		Télen	
1. legelőfű: 25 kg	pillangós takarmány: 12 kg	1. silókukorica-szilázs: 15 kg	szilázs: 12 kg
széna: 4 kg	knedves répaszelet: 10 kg	széna: 3 kg	takarmányszalma: 2 kg
2. silókukorica: 30 kg	pillangós takarmány: 20 kg	2. silókukorica-szilázs: 20 kg	szilázs: 5 kg
széna: 3 kg	knedves répaszelet: 10 kg	széna: 3 kg	takarmányszalma: 3 kg
3. legelőfű: 60 kg	takarmányszalma: 2 kg		

• Az abraktakarmány összeállítás százalékos megoszlásban

1. kukorica: 50%	2. árpa: 30%	3. kukorica: 25%
extrahált napraforgódara: 30%	borsó: 10%	árpa: 25%
lucernaliszt: 17%	kukorica: 30%	búzakarpa: 25%
premix: 2%	lucernaliszt: 10%	napraforgódara: 22%
takarmánysó: 1%	búzakarpa: 17%	premix: 2%
	premix: 2%	takarmánysó: 1%
	takarmánysó: 1%	

• Forrás: Orbán Róbert állatorvos

• Orbán Róbert állatorvos